

Raziskovanje pastirskega življenja skozi projektno delo z lutko

Katja Leskovic, Vrtec Trnovo

POVZETEK

V Vrtcu Trnovo se skozi naš izvedbeni kurikulum trudimo na različne načine v otroku prebuditi ljubezen in pozitiven odnos do lepote narave ter posledično skrb in odgovorno obnašanje do narave. S tem namenom načrtujemo in izvajamo različne ekološko obarvane dejavnosti in vsebine, s katerimi otrokom preko akcijskega raziskovanja približamo pomen in pomembno vlogo narave in drugih živih bitij za človeka ter soodvisnost človeka, živali in narave.

V enem naših vsakoletnih projektov v okviru projektne dela z lutko smo skupaj s protagonistoma, pastirčkom Cenetom in ovčko Jagodo, spoznavali pastirsko življenje, naravno življenjsko okolje pastirjev, njihove živali, prehrano, navade. Veliko časa in dejavnosti smo namenili spoznavanju zdrave prehrane, ki so jo pastirji sami pridelovali in se z njo prehranjevali. Veliko stvari smo tudi sami praktično preizkusili in izdelali (maslo, skuta, jogurt, drugi mlečni izdelki) ter obiskali tržnico, kjer prodajajo vse omenjene stvari. Na ta način otroci spoznajo, kako in iz česa je hrana narejena, kje dobimo sestavine za najbolj osnovne elemente naše vsakodnevne prehrane, kako pride hrana v trgovine oz. do nas. Marsikatero stvar otroci raje poskusijo, če jo sami pridelajo in na ta način vplivamo tudi na njihov odnos do hrane in kulture prehranjevanja.

Vse to izvajamo preko literarno-didaktične zgodbe in njenega glavnega akterja (v omenjenem primeru sta bila dva), ki ima vlogo motivatorja in pobudnika otrokovega raziskovanja ter predvsem vlogo prijatelja, ki mu otrok zaupa in z veseljem priskoči na pomoč pri reševanju različnih raziskovalnih vprašanj in problemov.

KLJUČNE BESEDE: Projektno delo z lutko, otrok, raziskovanje, odnos do narave, zdrava prehrana, pastirsko življenje

Discovering shepherding through the Project Work with a Puppet

ABSTRACT

The educators of the Trnovo Kindergarten try to find ways to revive in children love and positive attitude toward the nature's beauty and care for the environment by following the implemented curriculum. Therefore, through action research, we plan and implement various activities and contents related to the environment that enable children to realize the importance of nature and living beings for humankind and to raise the consciousness of coexistence of human, animals and nature.

In one of our yearly projects within the Project Work with a Puppet the children and educators along with the shepherd Cene and his sheep Jagoda were getting familiar with the shepherding, natural environment of shepherds, their animals, food and habits. We spent a lot of time discovering healthy food that shepherds used to produce on their own. Moreover, we made and tasted a great deal of products (butter, cottage cheese, yoghurt, and other dairy products) and visited the local market where we were able to find all these products. In this way, children get to know how is the food produced and what are the ingredients, where one can buy the ingredients for the most basic daily meals and how does the food get to shops and our homes. Frequently children are more eager to taste food they produced on their own. In this way, we influence also on their attitudes toward food and eating culture.

All the activities are carried out by following the literary-didactical story and its main character (in this case two) who has a motivational role and initiator in the child's research, moreover, it is a child's friend, someone a child can confide in and is happy to offer his/her assistance in solving various research questions and problems.

KEYWORDS: Project Work with a Puppet, child, research, attitude toward nature, healthy food, shepherding

1. UVOD

V današnjem tehnološko razvitem svetu se vse preveč odmikamo od narave, vse preveč poudarka je na hitrem življenju in materialnih stvareh. Povsod hitimo – doma, v službi, šolah, vrtcih. Vse to se odraža tudi oz. predvsem na otrocih in to sami tudi občutijo. Kaj jih s tem učimo? Da je potrebno vse narediti hitro? Da ni časa za majhne, preproste, a tako pomembne stvari? Hitro pojej, hitro se obleci, hitro v avto ... tudi doma kup obveznosti in opravil. Nimamo časa iti z otrokom ven, v naravo. Izvoli, glej televizijo ali tablični računalnik, jaz potrebujem čas za to in ono. Nimamo časa skuhati? Gremo na hitro nekaj pojest. Ali danes otroci sploh vedo, kaj je zdrava prehrana? Kako jo dobimo? Kje dobimo osnovne sestavine zanjo? V trgovini, zapakirano v lični embalaži? Se otroci sploh znajo še igrati preproste družabne igre, brez računalnika in televizije? Na sprehodih so utrujeni že po nekaj metrih hoje ... Je to res vse, kar jim želimo dati? V kakšne odrasle jih želimo vzgojiti? Katere vrednote jim želimo privzgojiti?

Žal je to danes zelo realna slika v prenekateri družini. Zato se v Vrtcu Trnovo trudimo iti v drugo smer, sicer z roko v roki z vso moderno tehnologijo in skušamo današnji način življenja izkoristiti kot podporo temu, da otroka približamo nazaj k naravi. Skozi naš izvedbeni kurikulum se trudimo na različne načine v otroku prebuditi ljubezen in pozitiven odnos do lepote narave ter posledično skrb in odgovorno obnašanje do narave. Tam se namreč vse začne in konča. Otroci se vse premalo zavedajo naše soodvisnosti z naravo, ki se je še odrasli premalo zavedamo.

S tem namenom načrtujemo in izvajamo različne ekološko obarvane dejavnosti in vsebine, s katerimi otrokom preko akcijskega raziskovanja približamo pomen in pomembno vlogo narave in drugih živih bitij za človeka ter soodvisnost človeka, živali in narave.

Okoljska vzgoja je temeljno načelo nove humanistične, znanstvene paradigme vzgoje in izobraževanja in ne le učni predmet ali učna snov.

V Trnovskem vrtcu pojmujejo okoljsko vzgojo kot temeljno komponento vseživljenjskega učenja humanistične vrednostne naravnosti vzgoje za sedanjost in prihodnost, kjer so eko-mišljenje, eko-zavest in eko-vrednotenje *conditio sine qua non* obstoja človeštva in celotnega planeta. Ekologije ne pojmujejo samo kot prizadevanje za ohranjanje narave in za zaščito pred nevarnimi človekovimi posegi, ampak v najširšem pomenu besede: vključujemo tudi ekologijo osebnega, medosebnega in družbenega okolja (Antič, Garvas, Gobec in Kolar 2007, str. 2).

Zato je cilj naših vzgojnih prizadevanj živeti ekološkost vsakega današnjega trenutka, vseh, ki vzgajamo, in ustvariti v vrtcu tako naravno, materialno ter bio-psiho-socialno okolje, vzdušje in način življenja, ki bo omogočil otroku maksimalno stopnjo dobrobiti, polnovrednost medčloveških odnosov v vrtcu ter organizirati take konkretne izkušnje in stike, ki bodo trajno oblikovali čustveno zavzetost, odnos, prepričanja in vrednote ter strategije delovanja, s katerimi bo vse življenje ohranjal, negoval,

razvijal in plemenitil naravo, materialno okolje in človeške odnose v dobro matere zemlje, človeštva in prihodnjih rodov (Antič, Garvas, Gobec in Kolar 2007, str. 2).

Otroku zagotavljamo ekološko polnovredno okolje, kar pomeni, da oblikujemo vzgojni program, kjer je ekologija rdeča nit načrtovanja, izvajanja, delovanja, preizkušanja in raziskovanja. Vrtec s svojo klimo in programom smiselno in smotrno povezujemo z njegovim življenjskim okoljem, kar pomeni, da se dobro zavedamo prednosti in priložnosti sodelovanja z naravo, ljudmi in njuno interakcijo v njegovi in naši bližnji in daljni okolici (Gobec, 2008).

Vse omenjeno v našem vrtcu uresničujemo preko razvoja našega inovativnega izvedbenega kurikula, t.i. Projektnega dela z lutko (PDL). Projektno delo z lutko je umetnostno-pedagoški koncept vzgojnega dela, pri katerem je podlaga načrtovanja in otrokovega delovanja lutka in njena zgodba; funkcija obeh je dolgoročno motivirati otroka za delovanje, raziskovanje in ustvarjanje. Skupaj predstavljata rdečo nit celotnega vzgojnega projekta. Na začetku vsakega šolskega leta vsi strokovni delavci oblikujemo zgodbo, ki jo nato v več etapah peljemo tekom celega leta. Znotraj posameznih etap načrtujemo različne raziskovalne dejavnosti. Z našim PDL tako nadgradimo Kurikulum za vrtece in na ta način v dejavnostih zajamemo vsa kurikularna področja (jezik, matematika, gibanje, umetnost, narava in družba).

Skupaj določimo tudi raziskovalne materiale, na katerih je v tistem letu največji poudarek.

Vse to izvajamo preko zgodbe, pri čemer je poudarek na izkustvenem učenju in učenju z odkrivanjem otroka. Pri tem nam je v pomoč lutka kot motivacijsko sredstvo za otroke (Antič et al., 2015a).

Dogajanje zgodbe na pripovednem nivoju ima svojo vzporednico v dogajanju v vrtcu, v najrazličnejših aktivnostih otrok, ki se odvijajo po tematskih enotah in od katerih je vsaka vezana na raziskovanje enega materiala.

Vsak material obdelujejo otroci v čim bolj različnih aktivnostih, kjer pridobivajo konkretne izkušnje raziskovanja, delovanja, ustvarjanja. Otrok postane protagonist svojega razvoja, kjer se preko igre uči in ustvarja (Antič et al., 2015a).

2. POTEK RAZISKOVANJA PASTIRKEGA ŽIVLJENJA SKOZI PDL

V enem od naših vsakoletnih projektov v okviru Projektnega dela z lutko smo skupaj s protagonistoma pastirčkom Cenetom in ovčko Jagodo spoznavali pastirsko življenje, naravno življenjsko okolje pastirjev, njihove živali, prehrano, navade. Veliko časa in dejavnosti smo namenili spoznavanju zdrave prehrane, ki so jo pastirji sami pridelovali in se z njo prehranjevali. Veliko stvari smo tudi sami praktično preizkusili in izdelali, saj na ta način otroci spoznajo, kako in iz česa je hrana narejena, kje dobimo sestavine za najbolj osnovne elemente naše vsakodnevne prehrane ter kako pride hrana v

trgovine oz. do nas. Marsikatero stvar otroci raje poskusijo, če jo sami pridelajo in na ta način vplivamo tudi na njihov odnos do hrane in kulture prehranjevanja.

V nadaljevanju je torej opisan potek raziskovanja prve etape omenjenega celoletnega projekta z vmesnimi konkretnimi primeri raziskovalnih dejavnosti.

A. Spoznavanje Ceneta in Jagode

Nekega dne smo pred vrtcem srečali pastirčka, ki se nam je predstavil kot Cene. Prišel je k nam s planin in s seboj prinesel več vrst sira, ki ga je pridelal sam – iz česa? Otroci so vedeli, da iz mleka. Ampak ne iz kravjega, pač pa iz ovčjega. Ima namreč celo čredo ovac, ki pa jih ni pripeljal s seboj pred vrtec. Z veseljem je otrokom ponudil za poskusit sir, saj je slišal, da ga imajo nekateri otroci zelo radi, drugi pa ne preveč in je želel, da bi vsi poskusili njegov domači sir. Otroci so ga z veseljem jedli, vmes pa je tekel pogovor med njimi in pastirčkom. Na hitro smo ga uspeli spoznati, nato pa ga povabili, naj še kdaj pride k nam v vrtec in poskusi tudi on naš sir pa še kaj zanimivega bo doživel ...

Cene nas je res obiskal v vrtcu in takrat se je začela naša skupna zgodba; naša pogosta druženja, njegovi obiski, medsebojno spoznavanje. Hkrati s tem pa tudi raziskovanje njegovega načina življenja in življenjskega okolja (planine, pašniki, živali ...). Spoznali smo tudi njegovo najljubšo ovčko, ki jo je tudi edino od svoje črede pripeljal s seboj v vrtec – ovčko Jagodo.

Tako sta se pastirček in ovčka vključevala v naše rutinske dejavnosti (zajtrk, kosilo, malica, počitek, igra, praznovanje rojstnih dni ipd.), namen česar je bil dobro medsebojno poznavanje, navezovanje čustvenega stika med otroki in lutkama ter s tem postavljanje osnove motivacije za nadaljnje raziskovanje. Lutka tako postane naš prijatelj, ki mu otrok zaupa in z veseljem priskoči na pomoč pri reševanju različnih raziskovalnih vprašanj in problemov (Antič et al., 2015a).

B. Spoznavanje pastirskega življenja

Cene nam je med svojimi obiski sam **pripovedoval** o pastirjih, nam izdal kakšno zanimivost o pastirskem življenju, nas učil pesmic in pastirskih iger, »starih« oz. pastirskih izrazov ter nam zastavljaj različne uganke, vezane na pastirsko življenje. Prinesel nam je pokazat tudi **slike planin**, od koder je doma.

To nas je motiviralo, da smo tudi sami veliko brali o pastirjih in tako spoznavali njihovo življenje; **brali smo zgodbe**, se učili **izštevance/zbadljivke** in **pesmi**, ob slikah smo si **izmišljevali svoje zgodbe**. Otroci so ob vsem tem tudi sami aktivno sodelovali s pripovedovanjem o svojih izkušnjah s planinami, pastirji.

Ogledali smo si tudi kakšen **film o pastirjih** (»Pastirci«, »Kekec«).

Ceneta smo želeli presenetiti in razveseliti, da bi se pri nas počutil kar najbolj domače, saj je malo pogrešal svoj dom, zato smo se v igralnici in garderobi lotili **izdelave pastirske dežele oz. vasi in gradnje lesene hiške zanj**. Izdelali smo tudi veliko **dekoracij** v tem stilu (risbe, poslikave na oknih, ovčke ...). V ta namen smo si prej ogledali veliko slik in posnetkov ter pregledali kar nekaj knjig.

V duhu spoznavanja pastirskega življenja in običajev smo se zabavali na **pastirski zabavi s harmoniko in pravim folklornim plesnim parom**. Otroci so z veseljem zapeli in zaplesali z njima ob glasbi.

Na gibalno-plesnih uricah smo se učili različne **ljudske plesne in igre**, ki so jih poznali in se jih igrali tudi pastirji. Spraševali smo se, kako so se pastirji igrali. S čim? Kaj vse so pri igri uporabljali (storži, kamenčki, palice ...)?

Gibalno in glasovno smo ponazarjali različne stvari in živali iz pastirskega življenja. Kako hodijo pastirji po gori? Kako tekajo spočite ovčke zjutraj, kako utrujene zvečer? Kako ovčke skačejo čez skale in podobno.

Naučili smo se veliko **pastirskih deklamacij in pesmi**, ki smo jih prepevali ob različnih priložnostih tekom celega leta (Izidor ovčice pase, Pastirček, Šmentana muha, Čin čin čin Drežnice, Na planincih lušno biti idr.). Pesmi so otroci **spremljali z malimi improviziranimi instrumenti**, predvsem vsemi, ki zvonijo oz. zvenijo ter piščalkami in tolkali.

Cene nas je kdaj tudi presenetil in **s seboj prinesel nekaj zanimivih stvari**.

»Veste, kaj bi to bilo? Za kaj se uporablja?«

»Glavnik za ovčke.«

»Pa mislite, da bi bilo ovcam všeč, če bi jih s temle česali?«

»Ne.«

»To je za volno česat.«

V rokah je imel namreč **gredeše** in pokazal nam je, kako se uporabljajo. S seboj je imel tudi pravo ovčjo volno, in sicer tako "svežo" in tako, ki je bila že trikrat oprana. Otroci so jo lahko potipali in predvsem povonjali ...

»Fuj, blek, po kravah smrdi« in podobni so bili njihovi odgovori.

»Mislite, da ima res vonj po kravah?«

»Po hlevu.«

»Dajejo krave volno?«

»Ne, po ovcah smrdi.«

Potem je lahko vsak otrok poskusil česati volno in ni bilo lahko. Ampak jim je kar šlo.

Še vedno pa nismo vedeli, kako se pripomočku pravilno reče. Kaj je to, te krtače za volno?

To smo dobili za nalogo, da ugotovimo sami.

In še nekaj je imel s seboj.

»Kaj pa mislite, da je to?«

»Mlinček, ki vrti glasbo.«

»Za volno, da nam babica naredi kapo.«

Strinjali so se, da je nekakšen mlinček, saj je stvar vsebovala nekakšno kolo, ki se je vrtelo.

Tudi o tem nam kaj več ni želel povedati, tudi to smo morali sami raziskati.

Sledilo je nekaj namigov, vprašanj in odgovorov s strani otrok, potem pa se je Cene poslovil, nas pa pustil z nalogo ugotoviti, kaj torej sta obe stvari in za kaj oz. kako se ju uporablja.

Kasneje smo pogledali in prebrali dve knjigi in si tudi ogledali dva kratka filmčka na računalniku, vse v povezavi s predelovanjem volne.

Ugotovili smo, da je druga stvar namenjena temu, da se iz tiste razčesane volne naredi nit oz. taka volna, ki jo lahko kupimo v trgovini in je zvita v klobčič.

Ko smo razglabljali, kako pravzaprav dobimo volno, iz kakršne naše babice pletejo puloverje, kape in podobno, so otroci povedali, da je "volna iz vrvi" in da jo "naredi stroj na elektriko". Ja, v moderni dobi je res tako, ampak Cene ni poznal teh strojev na elektriko, le star način predelave na "roke". V knjigi smo prebrali, da gre za **kolovrat** ter kako in zakaj se le-ta uporablja.

Tako smo spoznavali **volno**, celoten postopek predelave, za kaj jo uporabljamo in ob tem spoznavali tudi **pastirska oblačila**.

C. Spoznavanje mlečnih izdelkov

Precej podrobno pa smo se lotili tudi raziskovanja mleka in mlečnih izdelkov, enega glavnih virov prehrane pastirjev.

Med enim od obiskov se je Cene grel s skodelico nečesa vročega, za kar smo ugotovili, da je kakav oz. čokoladno mleko. Cene tega namreč ni poznal, saj pozna le ovčje in kravje mleko (pa kislo in podobno), ne pa čokoladnega. Kakšno mleko pa je sploh to? Kako ga dobimo? Otroci so mu razložili.

Potem ga je zanimalo še, kakšne izdelke iz mleka še poznamo. Kaj vse delamo z mlekom? Kar nekaj stvari so našteli: jogurt, palačinke (notri se da mleko), kroglice jemo z mlekom, sladoled, kisla in sladka smetana, sir ... Nekatero stvar je seveda tudi on poznal, verjetno še bolje od nas, saj se ukvarja z njihovo pridelavo (sir, smetana ...).

Prosil je otroke, da doma poiščejo in pogledajo, kaj vse je iz mleka (mlečne izdelke) in mu prinesejo **embalaže teh izdelkov** (vrečko od sira, pokrovčke od jogurtov, kisle smetane ...). Poiskali smo tudi **slike** mleka in mlečnih izdelkov, torej vse v zvezi z mlekom in izdelki iz njega, da smo na ta način zvedli čim več novih stvari, saj morda mi uporabljamo mleko na drugačne načine kot pa pastirji. Naredili smo pravo **zbirko v obliki velikega plakata**, ki smo jo ves čas sproti dopolnjevali.

Kako pa pravzaprav pridobivamo mleko? Kako nastanejo mlečni izdelki? Ogledali smo si **film »Bela cesta«** in še nekatere druge posnetke, v katerih smo lahko spoznali celoten postopek pridelave in predelave mleka, saj v živo nismo imeli te možnosti.

Zanimalo pa nas je tudi, kaj se zgodi z mlekom, če mu dodamo različne druge sestavine, snovi. Kaj se zgodi s sestavinami, ki jih dodamo mleku? In če vse skupaj pustimo nekaj časa stati? Kaj dobimo? Vse to pa smo lahko sami preverili in tako naredili veliko **poskusov z mlekom**.

En od otrok je povedal, da dobimo kislo mleko tako, da damo v mleko limono. Res? Poskusimo! In smo se lotili eksperimentiranja: mleko, limonin sok, kis, olje, kvas, pecilni prašek, citronka, cimet ... Otroci so mešali, dodajali, predvidevali. Zapisali smo, kaj so dali v posamezni lonček z mlekom, kaj mislijo, da se bo zgodilo, nato pa pustili stati in kasneje preverili, kaj se je zgodilo ter ali so bile naše domneve pravilne.

Nekatere "reakcije" so se pojavile takoj, ko so dali otroci npr. citronko ali pecilni prašek v mleko, je nastal "vulkan" (kot so otroci to poimenovali). Nekaj podobnega se je zgodilo s kvasom. Zakaj?

Mešali so mleko in sladkor – po njihovih napovedih naj bi tako dobili sladko smetano. Če pa zmešamo mleko in sol, pa naj bi dobili kislo smetano. Pa je bilo res tako? Otroci so imeli dela čez glavo. Hipoteze, njihovo preverjanje in na koncu ugotovitve.

Po še več informacij in odgovorov, kako dobimo različne mlečne izdelke in kaj vse lahko sploh naredimo iz mleka, smo se odpravili kar na **Ljubljansko tržnico**. Tam smo obiskali strokovnjake, ki sami doma na kmetijah pridelujejo različne proizvode iz mleka. Marsikaj smo lahko tudi poskusili, nekaj stvari celo dobili ali kupili za s seboj. Tako smo v vrtcu lahko poskusili npr. domač kozji sir in jogurt,

ugotavljali in primerjali smo, ali je okus podoben tistemu siru in jogurtu, ki ga kupimo v trgovini in je iz kravjega mleka. Kaj je boljšega okusa?

To nas je vodilo tudi v raziskovanje, **katere živali nam dajejo mleko** in posledično, katere vrste mleka poznamo.

Degustirali smo najrazličnejše mlečne izdelke in po okusu uganjevali, kateremu mlečnemu izdelku pripada. Okuse smo primerjali med seboj, kateri so nam bili všeč in kateri ne ter izdelali stolpične prikaze (grafe) naših ugotovitev (vključevanje matematike).

Da pa nismo preizkušali le kupljenih mlečnih izdelkov, smo si nekaj okusnih stvari **pripravili kar sami**. Otroci so čimbolj samostojno sodelovali v vseh fazah priprave različnih izdelkov in jedi, tako da so dobro spoznali vse sestavine in postopke priprave po receptih. Učili smo se brati recepte in predvsem to, kako so posamezne jedi narejene, iz česa, na kakšen način.

Sami smo si pripravili **karamelno mleko**, ki so ga mnogi otroci poskusili prvič in jim je bilo zelo všeč, ter vsem otrokom dobro znani **puding**.

Kako pa nastane **maslo**?

Cene nas je zopet presenetil in nam prinesel manjše presenečenje v steklenici – "mleko", so takoj rekli otroci. A ni bilo mleko. Ko so povonjali, so bile ideje drugačne: kislá smetana, kisló mleko, skuta ... Nič od tega ni bilo, čeprav so bili zelo blizu. Ko so še poskusili, smo le ugotovili, da je sladka smetana.

Kaj pa lahko naredimo iz sladke smetane? Najrazličnejše stvari, smo ugotovili. Pa tudi maslo, nam je zaupal Cene. En od otrok je že vedel, kako: če smetano zelo dobro pretresemo. Poskusili smo in ugotovili, da moramo biti zelo močni v rokah in da nas te kar precej bolijo, ko smo v manjših steklenih kozarcih pretresali smetano. Otroci so pretresali in čakali, v čigavem kozarcu bo prej nastalo maslo.

Uspelo nam je in dobili smo kar veliko masla, ki pa smo ga morali prej še precediti, da smo odstranili nastalo tekočino. Maslo smo postavili na hladno, medtem pa pripravili mize in vse potrebno za našo malico: Cene nam je prinesel celo toast, saj je vedel, da masla ne moremo kar z žlico jesti. V kuhinji smo prosili še za vse ostale potrebne pripomočke in uživali ob popečenih kruhkih, na katere smo si mazali pridelano maslo. Masla je bilo kar precej, ampak pojedli smo vse, še celo po dodaten kruh smo morali, ker nam ga je zmanjkalo.

Na podoben način smo se lotili tudi izdelave **skutinega zavitka**, katerega sestavni del so različni mlečni izdelki, **skutinih/sirnih namazov** (mešanje različnih začimb in sestavin v skuto) ter še česa okusnega.

Otroci so vse jedi, ki so jih sami pripravili oz. sodelovali pri njihovi pripravi, veliko raje in z večjim zanimanjem poskusili kot bi jih sicer.

Sproti je ob vsem tem raziskovanju nastajala tudi naša **knjiga receptov**, jedi iz mleka in mlečnih izdelkov.

3. SKLEP

Skozi omenjeno raziskovanje smo dosegli marsikateri zastavljeni cilj, opisan v uvodu. Vsega nam morda vedno ne uspe realizirati, bodisi zaradi pomanjkanja časa bodisi drugih zunanjih dejavnikov. Pa vendar je naš glavni namen, ki ga zasledujemo, ta, da otroku skozi lastno aktivnost omogočimo nove izkušnje in védenja, do katerih pride z lastnim raziskovanjem, ki so bogat vir in osnova njegovega nadaljnega (kasnejšega) znanja in učenja. V otroku prebuditi željo po odkrivanju in samostojnem iskanju odgovorov, rešitev, negovati in vzpodbujati njegovo radovednost. Predvsem pa otroku omogočiti tako okolje in mu nuditi zadosti potrebnih virov (materialov), da (p)ostane sam protagonist svojega razvoja.

LITERATURA IN VIRI

- [1] Antič S., Garvas M., Gobec D., Kolar M. (2007). *Vzgojna komponenta okoljske vzgoje v edukacijskem modelu Vrtca Trnovo*. Murska Sobota.
- [2] Antič S. et al. (2015a). *Pedagoška inovacija: Literarno-didaktična zgodba*. Ljubljana: Vrtec Trnovo.
- [3] Gobec, D. (2008). *Elementi Pedagogike skupnosti v Trnovskem modelu temeljnega učenja Vrtca Trnovo*.
- [4] *Izvedbeni kurikulum Vrtca Trnovo*: interno gradivo. Ljubljana: Vrtec Trnovo.
- [5] *Letni delovni načrt oddelka in Poročilo letnega projekta »Pastirček Cene v Vrtcu Trnovo«*: interno gradivo. 2012. Ljubljana: Vrtec Trnovo.